

I

54629

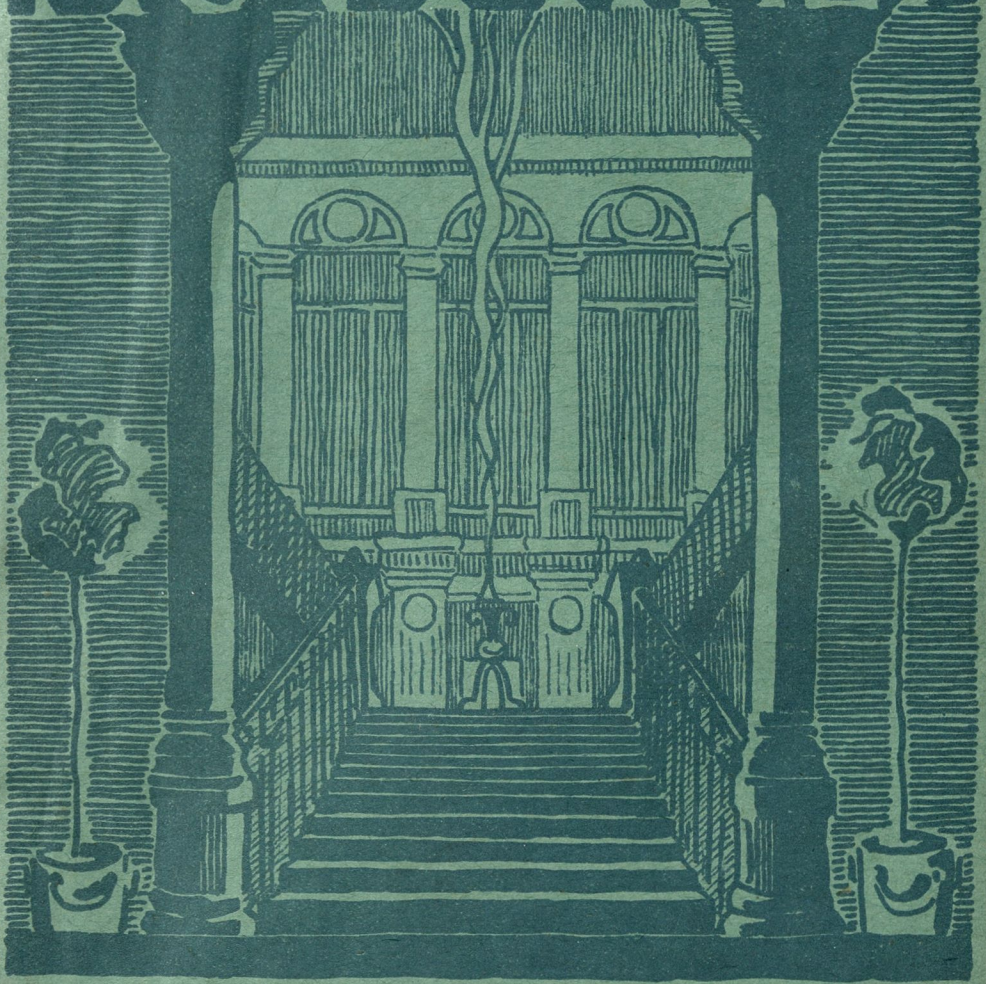

393/25

1914. 1

NOVEMBER

DECEMBER

T
54629

19 | NOVI KRES | 24

Л.1 MAREC

Tovariši!

Nov list pribaja med vas. Preko vseh ovir, preko mnogih posme-
hov in predsodkov gremo. Ne straši-
mo se onih, ki v svojem črnogledju
majajo zglavami: „Dijaški list!“ Tu-
di se ne bojimo onih, ki stoje vedno ob
strani, z rokami v žepu in se rogajo
vsakemu delu.

Tovariši! Mi računamo na one,
ki nočejo, da beži čas mimo nas, kot
beži senca čez cesto. Naš list je namen-
jen krepkim srcem. Hočemo od svoje mla-
dosti dejanj, ne zadovoljijo nas plabe san-
je in šibka stremljenja. Hočemo rasti iz
sebe v svojo smer. Naj bo sleberno naše
delo trajen pečat, ki smo ga dali svoji
generaciji!

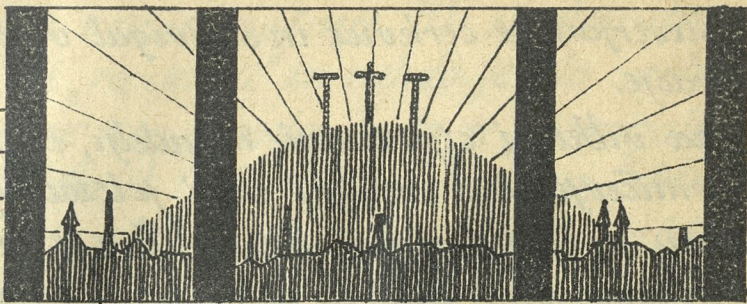
Stanka Mencinger:

Visok je dan.

*Visok je dan.
Trepet polnočnih senc
le v mrtvih dušah spi-
a v nas še polje mlada kri:
mladostrnih sanj
polet naj bliskovit
ven iz temin
k solncu pobiči.*

*Kdor se zaril je
v morje solznih dni,
ne bo užil nebeških melodij,
ki kakor zlata vez
mladost prepletajo,
da najde vsak utrip srca
odmev v neskončnosti neba.*

Albin Kerševan:

Na jugu.

Prijetni so spomini na brezskrbna otroška leta, ki sem jih preživel na solnčnem jugu ob bistri Soči v krogu predmestnih otrok.

Nikče izmed nas otrok ni poznal trpljenja, bridkosti in razočaranj. Življenje je bilo še v megleni daljavi. Ves nam poznani svet je bilo obzorje; sv. Valentin najvišji hrib, kristalno čista Soča največja reka, zagonetka pa je bila Kalvarija s tremi križi, na zapadu. Vedno je bila prva obsijana od žarkov vzbajajočega solnca, večerna zarja je ugašala na vrhovih križev z dremotno temno rdečo lučjo. Nadar sem pogledal nanjo, zme-raj je bila tiba, brez življenja, kakor otok smrti. Nad Kalvarijo je ležala velika tajnost, toda naše mlade duše je niso razumele...

Visoko v Brdih so se svetile med zelenjem bele hišice kolonov, iznad zlozlih rdečih streh je motel

zvonič števerjanske cerkvice in se dvigal visoko v jasno ozračje.

Daleč za vitkimi cipresami, mandelji, murvami, trtami, grmičevjem in svežimi polji je ležala Gorica, vsa v solncu in brezkončnem blesku. Tam je ležal kraj radosti in lepih sanj. Daleč za poljanami je ležala, toda kljub temu sem slutil, da leži v njej neizmerna sreča.

V popoldanskih urah, ko je solnce močno pripekalo smo ležali na travi v senci murv, ter kovali načrte za igre. Ko se je solnce bližalo zatonu, smo se dvignili, poiskali primeren prostor in se pričeli igrati. kmalu smo se naveličali cestnega prahu in odšli na grič, kjer je bil zid, ki je obdajal ciconijev vrč, najvišji. Kmet je popoldne napeljal z nji ve škodljivo sircico in jo nakopičil ob zidu. Kakor smo bili iznajdljivi, takej smo se polotili dela. V kratkem času so bili kupi „trdnjave“ zasedene po sovražnikih in „boj“ se je pričel. S krikom smo navalili drug na drugega z velikimi šopi izruvane trave. Toda bitka ni trajala dolgo, jok jo je prekinil, nekdo je vrgel malemu „bojevniku“ kepo zemlje v obraz, da se mu je ulila iz nosa kri. Prestrašeni smo xbežali z bojišča, le „poveljnik“ je ostal, ter ga tolažil z obljubami, ki jih ni nikdar izpolnil. Toda malček se ni utolažil;

kri je lila vedno močnejše. Mi strabopetneži smo se približali „ranjencu“ in nekdo je celo svetoval, da si naj izpere nos z vodo. In to je pomagalo. Junacek se je potolazil in odšli smo domov. Sklenili smo, da nesreče ne izdamo nikomur, sicer bi gotovo pela šiba svojo pesem. Toda med nami je bil „izdajalec“, ki je vse izdal in tako smo bili tisti večer karani in tudi šiba ni mirovala.

Bili smo umazani, hlače prašne in srcajčke rjave od zemlje. Mo nas je mati točno pregledala in videla naše obleke, pa je spregovorila z rezkim in odločnim glasom: „Nocoj ne boste večerjali!“ Usoda je bila zapečatená. Mlajši bratčec je pričel jokati, ostali za njim. Prosili smo in obljubovali: „Ne bom več!“

Skoxi solze smo končno opazili laben smebljaj na materinem licu in takoj spoznali, da se nas bo usmilila.

Spregovorila je, toda ne več z rezkim, temveč mehkim, skrbnim glasom, ki nam je posušil solze na licih in nam pričaral smeh na drbteče ustnice: „Vse vam odpuščam, ali pazite..!“

Po večerji mi je dejala: „Zjutraj pojdem v mesto in ti greš z menoj; - sedaj pa spat!“ Vesel sem bil teh besed, kajti želet~~em~~ sem videt mesto.
(Dalje.)

Nada Obereigner:

Solze lile so po licih.

*Solze lile so po licih
in drhtelo je telo. —*

*„Dragi, bogve hje zdaj bodiš,
kam ti misli trudne spêjo,
ko ti v srcu gnev in žalost
pozno v noči kljujejo?“*

*„Glej, preveč ljubezni dal si,
preveč je lepote bilo,
previsoka tvoja pota;
starci oni se bojijo
tvoje zmage, in ljubezni
in mladost, ki jim zbežala
je iz src, sovražijo.*

*„Ali tvoja pot je prosta,
tebi toplo solnce sije
in še noge so krvave —
v srcu cvete nam pomlad.“*

-----
*V noč je solnce prisijalo
rdeče rože so cvetele,
labnih nog po beli cesti*

sta radostno stopala.
Solze še na bledih licih,
a na licu že smebljaj,
v solzah najsladkejše sanje
so prinesle srcu maj.

R. S.:

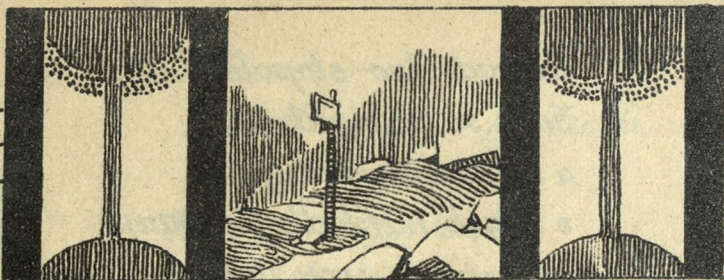
Krepenenje.

Plavo padajo snežinke.
Voiga bela se koprena
in odpira solnčen svet:
Tu rdeča roža, tam vsa
bleda lilija trepeče,
-a krog usten poiigrava
vsaki ljubek smeh -
in nad nami plove angel
poln shrionosti...

Pričakovanje.

Ž belimi cvetkami
pot je vsa posuta,
zlati žarki
padajo na njo.

Blodim, blodim -
in srce se joče:
Morda roga
se mi vse, prav vse?...

Stanko Mencinger:

Šetajoče misli.

Ob cesti stoji trepetlika in njeni listi občutijo vsak ubrip ozračja... —

Nje so trenulki, ko sem stal na križišču visokih v neskončnost vodečih cest in nisem pomislil: ne-kam, ne-kod. Mirno sem poslušal melodijo vetrov, ki se pretakajo od vseh strani na vse strani. Čudil sem se tibi bolesti potujočih duš, ki jim je bila odločitev za vsako od širokih cest tako težka. —

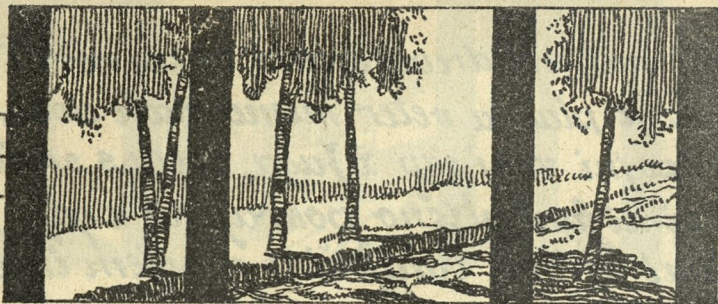
Sedaj pa potujem sam, omabujoč na levo in desno. V moji duši pa divjajo silni boji. Včasih prevlada mistični upliv Vrhoda, takrat gledam navzgor in v mislih zasledujem gibanje daljnih, skrivnostnih planetov, skušam prodreti v tajno morskih globin, ali pa iščem v jutranji rosi svojih misli, prečo noči v solze raztopljenih, tčasih — kadar razgibavajo ozračje vetrovi od Zapada pa pogledam na cesto pod sabo in si iščem krajev, kjer ni toliko trnja in ostrega kamenja, ki ga ljubijo asketi Vrhoda, krajev, kjer je doma veselje in brez miselnost in kjer je

najvišji nameni dreves cveteti, ne pa roditi sad.. Zdi se mi, da je plul ta veter mimo naše dobe. — Nadar pa čutim opojni vonj sap & žuga, zrem s svojimi dubo r-nimi očmi fantastično pokrajino & gaji palme in cvetocimi vrtovi, valujocim morjem in belimi mesti. Na ubo mi udarjajo zvoki mandoline in med solnčnimi agavami na obrežju se sprehaja Beatrice, Laura, Julija in še druge, ki jim ne vem imena. Takrat je tudi moj dub usmerjen k žugu, v naročje solnca. — Menjavajo se vetrovi. Podvržen jim je moj blodeči dub, nemirni popotnik.

Ustavi se, nemirni dub-popotnik in upri se vetrovom, da ne boš jokal na pogorišču mladosti!

Ne, ne, ta narod ne more umreti in ne bo umrl! Preveč je lepote v njem, in lepota je neumrljiva, je večna!

Stanko Mencinger:

Jesenska noč.

Ob potoku bele breze
komaj slišno šepetajo
in po polju ozke steze
v mesečini lesketajo.

Nočni so dubovi ustali
in nad gozdom zaplesali
orgij svojih dirji ples;
vrtrepetal je dol in les.

Ra ne vem odkod
je priplul oblak,
da so onemele breze,
da so zatemnele steze.

Stanko Mencinger:

*Lepa, blesteča zimska noč.
Lepa, blesteča zimska noč.
Le laben vetrič veje,
da vse hitreje
srebrna mesečina
v potoku bistrem pleše.
Vdaljavi blesk srebrnih streb,
nad mano zvezd obok,
med drevjem se utrinja
tibočni spev noči...
A v meni misel živa
o tebi, draga, govori,
in duša vsa sanjava
brezmejno k tebi hrepeni. —
Oj dekle, pridi k meni,
da tudi v carstvu mojih sanj
bo mesečina zasijala.*

Nada Obereigner:

Božična serenada.

*Angel razpel je krilo nad zemljo
solнца poslednji žar ga obdaja,
solnce umira, solnce zabaja
sveti večer na zemljo pribaja.*

Angeli sive megle razmafenili,
jasno sinjino neba so razkrili.
Kakor pomlad bi pozdrave poslala,
v žaru poslednjem jim krila žare,
angeli božji na zemljo hite.

Glej te oblake v rožnati zarji:
tako mi nebo nekoč je svetilo,
tako mi nebo je srečo rosilo, -
tako nebo se je danes ušgalo,
samo nebo mi pozdrav je poslalo.
Danes oblaki v pomladi žare,
mir in ljubezni na zemljo rose.

Glej, ti oblaki svetijo meni
moje duše sijaj so posneli,
angeli v moji so duši zapeli,
drugi so sredi oblakov ostali,
z mojimi so si roke podali
in vse nebo se je z mano združilo,
jaz sredi zarje, zarja je v meni
sveti večer...

Asorizmi:

Idealista imenujemo onega, ki kleše z dletom
v skalo dolžnosti, da napravi za nas udobno cesto.
(Ellen Key)

Ciril Kočevar:

Alojzij Gradnik in Žyo Gruden.

(Vsebina predavanja v krožku.)

Le v malo točkah se ujemata značaja teh dveh najvažnejših reprezentantov sodobne goriške poezije. Dasi sta oba v zrastle skoro v istem času in na istih tleh, vendar je njuno mišljenje in čustvovanje zelo različno. Gradnika označuje predvsem njegov dvom in temen pogled v bodočnost ter njegova bolešt, Grudna pa harmonija duševne notranjosti, njegov optimizem in pesniški izraz. Gradnik je kot poet pasiven, tako v ljubavi, kot v domoljubnih čustvih, bolešno ravsanjan in otožen. Gruden pa je ognjevit in obenem nežen, njegovo hotenje je bolj konkretno kot Gradnikovo, tudi je strasten in elementaren v svoji liriki.

Alojzij Gradnik je rodom Goričan, česar ne more zatajiti v svojem jeziku in izražanju. S svojimi prvimi pesnimi je vstopil v krog „Ljubljanskega žvona“. Nazen lirike ne piše drugega izvirnega, pač pa prevaja iz svetovnega slovstva.

Leta 1916 je izdal prvo zbirko svojih poezij „Padajoče zvezde“, katere je doživela po vojni drugo izdajo. Naslov celotni zbirki si je izbral pesnik po motivu iz uvoda, kjer primerja svoje življenje padajočim zvezdam, ki gredo svojo določeno pot brez namena.

Glavni namen jim je, da padajo in končno padejo ali zgore. Življenje je podobno tem zvezdam, tudi ono je samo sebi namen, končni cilj pa je smrt.

Gradnik je kot pesnik predvsem erotik. Njegova ljubezen je žalostna, preveva jo drhtenje in bojazen. V besedah ljubice sluti strup, vsak lek je zaman, spomini so gadje, ki pičijo. Pesnikova ljubav izvira manj iz strasti in sanjavih čustev, temveč je posledica razbolele miselnosti. V dnu pa se vedno oglašča plamen, ki ga žge:

„Ker enemu ljubav kot čaša vina
je, in drugemu začetek greba,
A meni je ko nema bolečina,
ki še v globoki noči ne preneba.“

Močnejši kot erotik je Gradnik kot pesnik v 8 svojih „Motivih iz Brd“ in „Motivih iz Istre.“ Pesmi v teh ciklih nalikujejo mračnim pokrajinskim slikam, katerih vsebina je nazadnje le človek. V zbirki „Pot bolesti“ je posebno znamenit ciklus sonetov „Tolminski punt,“ v katerem

opisuje borbo tolminskih kmetov, svojih prednikov proti nemškim in laškim graščakom. Važni so tudi Gradnikovi prevodi, predvsem prevaja Indijca Rabindranata Tagoreja. Prevedel je „Rastoči mesec“, zbirko otroških pesmi, ki se odlikujejo po nežnosti in modrosti, ki je tako značilna za Azijo. Glavno prevodno delo pa je „Vrtnar“ od istega pesnika. S tem prevodom je vnovič dokazana moč slovenščine, ki je zmožna, da izrazi od najtišjih utripov srca tja do mogočnih spevov narave. Gradnik je združil na sijajen način orientalsko bujnost jezika z bujnomehko, lirično slovenščino. Prevedel je tudi Tagorejevo „Žetev“ in „Ptice selilke“, Rodenbachovo „Mrtvo mesto“ in iz srbsčine več otroških pesmi Čika Jova - Zmaja.

Kot Alojzij Gradnik je izšel iz kroga „Ljubljanskega žvona“ tudi drugi gorški poet, Jgo Gruden. Svoje prve pesmi je priobčil po koncu vojne, katere je potem z drugimi vred priobčil v svojih zbirkah „Narcis“ in „Primorske pesmi“.

Grudnova erotična lirika je nasprotnega značaja kot Gradnikova. Tam pasivna bolešt - tušaj krepka vera, tam drhtenje - tu sanje, Gradniku je ljubav skrita bolečina, Grudnu pa razkošen sen. Značilna za Grudna je brezmejna harmonija, ki vlada v nje-

govi liriki, veter pod oknom sanja z njim, morje prepeva z njim in njegovemu srcu, zvezde svetijo z njim, zemlja in mesečina se ujemata z njegovimi čustvi. A to je samo v ljubavi, popolnoma nasprotno pa je z njegovo miselnostjo.

„Odkod in kam? - nihče nam ne razreši.
Če dan na dan razjeda si možgane,
še kaplja luči v dušo mu ne kane,
srce mu nepokoja ne uteši.“

Druga Grudnova zbirka so „Primorske pesmi.“ So to večinoma domoljubne in iredentistične pesmi. Nekatere spominjajo na „Slexke pesmi“ Bezruča. Isti motiv kot Gradnik v „Padajočih zvezdah“ in v „Po-
ti bolesti“ je obdelal Gruden v tej zbirki na svoj način. Njegova domoljubna lirika je krepka, ne toži kot Gradnikova in ne obupuje.

Gruden je poskusil tudi v mladinski poeziji. Mlad-
teb poskusov je knjizica „Mliška osedlana.“ Jasno je, da imajo te ljubke pesmice svoje koreninice ravno v liriki Župančičevega „Cicibana“

Vkljub nasprotnosti temperamenta se Gradnik in Gruden ne nasprotujeta, nego se izpopolnujeta. Želo sorodna sta v zbirki motivov: ljubezen, domovinska ljubezen, boleš-
t v človeku in pričakovanje, ter končno se udejstrujeta še oba v mladins-
kem slovstvu.

Vsebina:

1. ....: *Uvodna beseda.*
2. *Stanko Mencinger*...: *Visok je dan.*
3. *Albin Kerševan*.....: *Na jugu.*
4. *Nada Obereigner*.....: *Solze tile so po licih.*
5. *R. S.*.....: *Krepenenje.*
6. *R. S.*.....: *Pričakovanje.*
7. *Stanko Mencinger*...: *Setajoče misli.*
8. *Stanko Mencinger*...: *Jesenska noč.*
9. *Stanko Mencinger*...: *Lepa, blesteča zimska noč.*
10. *Nada Obereigner*.....: *Božična serenada.*
11. *Ciril Kočevar*.....: *Alojzij Gradnik in Jgo Gruden.*

*Izdaja literarni krožek „Ivan Cankar“ XII
podr. F. S. narealki, Ljubljana.*

Urednik:
Bogumil Krajnc.
Odgovorni urednik:
Stanko Mencinger.

Pisal: Albin Kerševan.